

אונרר"א

(UNRRA). ראשי תיבות, באנגלית, של 'סוכנות הסעד והשיקום של האומות המאוחדות' (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), מוסד לסיוע לפליטים ולאזרחים של בעלות-הברית במדינות המשוחררות של אירופה והמזרח הרחוק. אונרר"א נוסדה רשמית ב-9 בנובמבר 1943 בבית הלבן בוושינגטון, בהשתתפות 44 נציגים של האומות המאוחדות (שמן הרשמי של בעלות-הברית במלחמת-העולם השנייה). אונרר"א התמקדה בהגשת סיוע למדינות אשר נמצאו במצוקה כלכלית ולא היו מסוגלות לממן יבוא של אספקה בסיסית. הארגון גם סייע בטיפול במיליוני עקורים, ובהחזרתם למולדתם (רפטריאציה). עיצוב המדיניות של אונרר"א הופקד בידי מועצה ובה נציג אחד לכול אחת מהמדינות החברות בארגון. המועצה התכנסה שש פעמים, ובין התכנסות להתכנסות היתה הסמכות לקבלת החלטות חירום בידי הוועד המרכזי, שהיה מורכב מנציגי ארצות-הברית, בריטניה, ברית-המועצות וסין. ארבע המדינות הללו היו אמורות לתרום 75% מתקציב הארגון. אחרי-כן צורפו לוועד המרכזי נציגי צרפת, קנדה, אוסטרליה, ברזיל ויוגוסלביה. הוועד המרכזי הוא שעיצב בפועל את מדיניות הארגון. סמכויות ניכרות הוענקו למנהל הכללי, שנבחר במועצה לאחר שמועמדותו אושרה פה אחד בוועד המרכזי. תפקיד מרכזי זה ניתן לאמריקנים, שהיו אמורים לממן 40% מתקציב הארגון. הרברט הנרי לימן, מי שהיה מושל מדינת ניו-יורק, נבחר למנהל הכללי הראשון של הארגון. ב-29 במרס 1946 בא במקומו פיורלו הנרי לה גורדיה, וב-1 בינואר 1947 נהיה מייג'ור-ג'נרל (אלוף) לזול רוקס למנהל הכללי האחרון של הארגון. לסגנו של לימן מונה סיר ארתר סולטר.

מועצת אונרר"א הראשונה, אשר התכנסה באטלנטיק סיטי למחרת ההכרזה בבית הלבן, כוננה כמה ועדות מייעצות מורכבות מנציגי המדינות חברות הארגון. הוקמו ועדות אזוריות לאירופה ולמזרח הרחוק וכן ועדות לאספקה, לפיקוח כספי, לחקלאות, לעקורים, לבריאות, לשיקום תעשייתי ולסעד.

בעיצומה של מלחמת-העולם השנייה היתה פעילות אונרר"א מוגבלת. הארגון היה כפוף למפקדה העליונה של בעלות-הברית המערביות ונזקק לאישור שלטונות הצבא כדי לפעול באזורים המשוחררים ובטריטוריות של מדינות אויב או אויב לשעבר. ב-1 במאי 1944 השתלבו צוותים של אונרר"א בניהול מחנות פליטים במצרים, בארץ-ישראל ובסוריה, שבהם שהו כ-37,000 פליטים יוגוסלבים, יוונים, אלבנים ואיטלקים. עד סוף אותה שנה קיבל עליו הארגון אחריות על כ-74,000 פליטים שהיו מפוזרים במחנות שונים לאורך חופי הים התיכון, במזרח התיכון ובאפריקה. באיטליה קיבלו עובדים של אונרר"א את ניהולם של ארבעה מחנות ובהם כ-6,000 פליטים, ושני בתי-חולים בדרום המדינה.

עם סיום המלחמה לא היתה אונרר"א ערוכה להתמודד עם המשימות העצומות של טיפול במיליוני עקורים ופליטים ורפטריאציה שלהם. חלפו כמה חודשים עד שהשלים הארגון את גיוס כוח האדם המיומן הנחוץ. כוח האדם שגויס היה חסר הכנה והכשרה לטיפול בחברת הניצולים, ובייחוד התקשתה אונרר"א לפעול בתקופה הראשונה במחנות העקורים. התוצאה היתה שבתקופה הקריטית של החודשים הראשונים לאחר סיומה של המלחמה לא היה ביכולתו של הארגון להגיש סיוע בהיקף ובאיכות הדרושים. לאחר השלמת ההתארגנות הגישו עובדו הארגון סיוע ניכר לרפטריאציה מגרמניה, מאוסטריה, מאיטליה, מהמזרח התיכון ומסין. על-פי

הסכמים שנחתמו בחורף 1945-1946 בין אונרר"א ובין שלטונות הכיבוש הבריטיים, האמריקניים והצרפתיים בגרמניה היה הארגון כפוף לשלטונות הצבא בכול איזור ואיזור. שלטונות הצבא היו אחראים לשמירת החוק והסדר, לרכישת האספקה הבסיסית ולחלוקתה ולמתן מגורים. אונרר"א קיבלה עליה לנהל את המחנות, לדאוג לשרותי בריאות, רווחה, בידור והדרכה מקצועית, ולספק אספקה משלימה. בסוף 1945 הפעילה אונרר"א שני שלישים ממרכזי האיסוף והמחנות במערב גרמניה שבהם שהו כ- 75% מכלל העקורים. במקביל הגישה אונרר"א סיוע ניכר למדינות שונות, ובכללן ליוון, ליגוסלביה, לצ'כוסלובקיה, לפולין, לאלבניה, לאיטליה, לסין, לבילורוסיה, לאוקראינה, לאוסטריה ולאיי הדודקנס, שעדיין לא היו אז חלק מיוון. סיוע מוגבל הוגש גם לפינלנד, להונגריה, לאתיופיה ולפיליפינים. הסיוע כלל בין השאר אספקת מזון, ביגוד, תרופות, ציוד חקלאי וחומרי גלם. ההוצאות הכספיות של אונרר"א עד 30 בספטמבר 1946 נאמדו ב- 3,670,000,000 דולר. מתוך סכום זה תרמה ארצות-הברית 2,700,000,000 – כ- 74%, בריטניה תרמה 642,650,000 (כ- 17%) וקנדה 139,000,000 (כ- 4%). סך כול התרומות לאונרר"א בכול שנות קיומו נאמדו ב- 3,873,000,000 דולר.

אונרר"א היתה מופקדת על פעילותם של 23 ארגוני סעד מתנדבים. ביניהם היו כמה משלחות של ארגונים יהודיים, כגון משלחת של היישוב היהודי בארץ-ישראל, הג'וינט, הוועד היהודי לסיוע בחוץ-לארץ, אורט והיאס (ראה היצם). באפריל 1945 יצאה ליוון משלחת של היישוב היהודי בארץ-ישראל ובדצמבר הגיעה לאיזור הכיבוש האמריקני בגרמניה משלחת ובה 20 חברים בראשותו של חיים הופמן (יחיל). כעבור חמישה חודשים היו במשלחת 70 חברים. כבר באמצע אוגוסט 1945 החל לפעול בגרמניה הג'וינט, שהיה ארגון הסעד היהודי המרכזי. פיקוח אונרר"א על פעילות ארגוני הסעד היה במידה רבה פורמלי בלבד. הדבר נוצל היטב בידי מארגני ה'ברחה' ו'עליה ב'.

רוב היהודים שברחו ממדינות הגוש הקומוניסטי לאחר סיומה של המלחמה התגוררו במחנות של הארגון בגרמניה ובאוסטריה, ומשם נעו רבים מהם לנמלי ההפלגה במדינות השכנות לקחת חלק בהעפלה. מחנות אונרר"א באיטליה היו בסיסי יציאה למעפילים הרבים אשר הפליגו מחופי מדינה זו.

במחצית הראשונה של 1947 העבירה אונרר"א חלק ניכר ממשימותיה לארגונים בין-לאומיים שונים וסגרה את רוב משרדיה באירופה. ב- 1 ביולי 1947 קיבלה הוועדה המכינה של הארגון הבין-לאומי לפליטים (Preparatory Commission for the International Refugee organization) מאונרר"א את האחריות על 643,000 העקורים שבהם טיפל הארגון באירופה. במרוצת 1948 נסגרו משרדי הארגון הנותרים באירופה, במזרח הרחוב, במרכז אמריקה ובדרומה, בהודו ובאוסטרליה. ב- 30 בספטמבר 1948 סיים מיג'ר-ג'נרל רוקס, המנהל הכללי, את תפקידו והארי הוול מונה לפקח על פירוק הארגון.